

nements-subsidie zou ontvangen. Nu, het is noodig gebleken, dat de f6000 werden uitbetaald. Er is dus geen subsidie afgekomen; en zal zij in de eerste jaren wel worden gegeven?

Al kan de regeering zoowel den schooldienst als den medischen dienst door het verminderen of zelfs intrekken van subsidies in groote moeilijkheden brengen, van den hoofddienst moet zij afblijven. Uit het kwade van de crisis kan God ook nog het goede doen voortkomen, dat de zending meer dan tevoren gelegenheid krijgt, om haar aandacht op den hoofddienst te concentreren.

Zoals steeds geschiedt, kwamen ook nu de deputaten der zending op de synode met allerlei financiële voorstellen, en de synode was hun telkens ter wille. Over de Soemba-zending spraken wij reeds. Overeenkomstig het advies der deputaten werd niet weer opnieuw f6000 per jaar beschikbaar gesteld voor een kerk op Java, die de zending onder de Chinezen op Java zou willen ter hand nemen; maar wel werd besloten om den arbeid onder de Chinezen en Indische scheepelingen in Nederland zoo noodig te steunen met hoogstens f1500 per jaar, en den arbeid onder de hier te lande studeerende Indonesiërs met f3000 per jaar. Voor het zendingsbureau is weer f2700 per jaar uitgetrokken; Middelburg zal voor haar medischen dienst voortaan hoogstens f5400 per jaar krijgen; Batavia voor haar zendingswerk in het belang der Maleische gemeente zoo noodig f500, Soerabaja voor haar zendingsarbeid te Makassar f3000, en Medan f2000 voor haar werk onder de Javanen op Sumatra. Voor de kosten van de Algemeene vergaderingen van Missionaire arbeiders op Java werd f200 uitgetrokken en voor die op Soemba f75. Om de zendingsstudie onder de studenten aan de Theologische School en aan de Vrije Universiteit te bevorderen werd voor elke School f60 toegestaan. De Zendingsstudieraad krijgt weer zijn f350. Het Zendingsconsulaat zal van onze kerken een evenredig deel der kosten ontvangen, wellicht weer ongeveer f3600. De zendingsbibliotheek op Java krijgt f150 en die op Soemba f100. Friesland zal voor haar zending te Wonosobo hoogstens f13000 ontvangen; de gereformeerde kerk te Djokja krijgt voor haar perswerk en lectuurverspreiding ten behoeve van Hollandsch-sprekenden in Indië f1500.

We eindigen deze opsomming; wij zien hieruit ten deele voor welke uitgaven de generale kas staat. Wel is het financieel beheer van de zendingsdeputaten niet de eenige arbeid, door hen te verrichten, maar het neemt toch een belangrijke plaats in, en wij zien uit deze cijfers tevens hoeveel onze kerken, behalve voor het werk op de eigen terreinen, willen opbrengen voor de komst van Gods Koninkrijk op Midden-Java als geheel genomen.

In een volgend artikel wenschen wij tenslotte nog op eenige andere besluiten der synode inzake de zending te wijzen.

J. D. W.

De Gerdes van het z.g. „H.V.“

In „Woord en Geest“ heeft Ds v. d. Brink het over wat ik in deze rubriek doorgaf over het boek, dat de pen van Dr Geelkerken weer eens vermocht op papier te brengen, gelijk thans ook weer eens die van Ds v. d. Brink: het boek van Willem Evers, die de Gereformeerde Kerken met leugen bekladt, en dat in den populaireren, en dus „gevaarlijken“ vorm van een roman. Ds v. d. Brink heeft ontdekt, dat ik enkele regeltjes weglief (niet midden in, maar) na een door mij hier doorgegeven citaat, en omdat die regeltjes iets goeds zeiden over de litteraire waarde van den roman, meent hij weer, dat ik alleen het kwade, niet het goede doorgeef.

Men verbaast zich erover, dat intusschen deze knippen nu niet precies weer alles wegnijpt van wat ik ten nadeele van het boek, zeer ruim en breed, aanhaalde.

Overigens weet Ds v. d. B. precies de reden. Over de litteraire waarde van het boek spreek ik niet; die kan mij geen zier schelen in Persschouw; Dr Tazelaar heeft daar voldoende van gezegd. Mij interesseert slechts dit, dat met dit boek reclame gemaakt wordt door de z.g. H.V.-pers (Dr Geelkerken, Ds v. d. Brink komen weer eens los, zei ik al), en dat die pers dat natuurlijk niet doet om litteraire waarden, of zoo (die kunnen in casu dezen heeren even min een zierschelen), maar omdat het kerkelijk conflict er weer eens door opgekrakeld wordt.

En daarom knip ik ALLEEN die gedeelten, waarin het over de vraag gaat, of in de beschrijving van het kerkelijk conflict de schrijver blijkt te KENNEN, wat hij beschrijft.

En als ik dan eerlijk doorgeef, wat ik ten aanzien van DAT vraagstuk vind, dan kan ik het heusch niet helpen, dat verstandige lezers concluderen moeten, dat de heeren Geelkerken en v. d. Brink wel wat in loopen voor dit boek, maar dat dit uit een oogpunt van weten-

schappelijke objectiviteit en vromen levensernst precies even weinig waard is, als toen zij indertijd zich in vergaderingen de handen lieten vullen met de scripturen van Ds Jaspers, met diens „conscientiekreet“.

Nu weet Ds v. d. B. precies, wat ik met mijn citeeren bedoel.

En als hij zoo droevig is om een paar niet geplaatste regeltjes, laat hij mijn woorden in hun geheel dan eens overnemen..... als hij nu toch eenmaal een begin maakt.....

De „Herberg“ van Lukas II.

Via Dr C. Bouma (Geref. Kerkbl. Den Haag) citeer ik wat Dr van Katwijk heeft geschreven in „De Zondagschool“. Ik ontvang dat blad niet voor deze rubriek; anders zou ik waarschijnlijk reeds eerder hebben geciteerd, mede in verband met een correspondentie van één onzer lezers. Dr v. K. zegt:

Meermalen is beweerd, dat deze „herberg“ geweest zou zijn: de karavanseraj, het logement, openbare gelegenheid om te vertoeven. Zulk een karavanseraj is zeer eenvoudig: een door een muur omgeven ruimte. Aan de achterzijde daarvan is tegen den muur een soort afdak, of (mooiere) een zuilengalerij aangebracht, waaronder de menschen zich kunnen ophouden. De dieren bevinden zich in het midden, op de groote door de muren ingesloten ruimte. In zulk een karavanseraj zou dan de Heiland geboren zijn....?

Het is heel onwaarschijnlijk. Zulk een plaats, waar kooplieden heen en weer liepen; waar kameelen afgeladen en opnieuw belast werden: de plaats, waar Jezus geboren zou zijn? Heel onwaarschijnlijk is het, aan zeer gerechtvaardigden twijfel onderhevig, of Bethlehem een klein plaatsje, en dan nog vlak bij een groote stad, Jeruzalem, zelfs wel zulk een gebouw gehad heeft! Maar het woord, dat Lukas in het Grieksch voor „herberg“ heeft gebruikt, wijst op iets anders. Het betekent „herberg“ in den goeden, ouden zin des woords: plaats, waar men zijn intrek neemt; bij familie of vrienden, bij wie men logeert. Lukas gebruikt in 22:11 hetzelfde woord, en daar wordt ermee aangewezen de zaal waar Jezus met Zijn discipelen het Pascha heeft gevierd.

Jozef zal gedacht hebben, bij bloedverwanten te kunnen logeeren; maar in Bethlehem gekomen, bemerkte hij, dat dat niet ging. De familie kon, om wat reden dan ook, Jozef en Maria niet in hun huisjes opnemen. Daarom heeft Jozef toen omgezien naar een andere tijdelijke verblijfplaats. Welke is die geweest? Het is geweest: een huis (Matth. 2:11). Nu is wel meer lewerd, dat Jozef en Maria van woonplaats zouden zijn veranderd, maar dit wordt niet gezegd, en men neemt het aan, om de meening te verdedigen, dat Jezus in een stal geboren zou zijn want de „kribbe“ zou naar een stal wijzen. Is dat zoo? Het behoort heusch zoo niet te zijn. Als men bedenkt, hoe de Palestijnsche huisjes op het platte land zijn, dan kan men aan de woorden van de H. Schrift recht laten wedervaren, zonder tot allerlei veronderstellingen zijn toe vlucht te nemen. Een huisje ten plattenlande is in Palestina maar klein. Het bevat één vertrek. Dit vertrek bestaat uit twee gedeelten, een lager en een hoger gelegen gedeelte. Deze zijn niet door een muur gescheiden; het is één vertrek. In het lagere deel bevindt zich het vee. Op het hooger gelegen deel vertoeven de menschen. Houdt men dit in het oog, dan vervalt heel de „stal“-voorstelling. De plaats, waar Jozef en Maria intrek namen, is geweest een woongelegenheid, waar mensch en dier intrek namen.

Dr Bouma voegt hier zijnerzijds aan toe:

De opmerking van Dr Van Katwijk over de z.g. herberg neem ik over. Wat zijn kritiek betreft op de voorstelling, dat de Heere geboren zou zijn in de stal van de dorpskerk, de z.g. karavanseraj — daarmee ben ik het geheel eens.

De Heere Jezus is geboren in een kamer van een gewoon huis, waarschijnlijk in wat wij zouden noemen de logeerkamer; waarbij men dan niet mag denken aan een groot vertrek, maar aan een klein opkamtje, zooals de Sunamietische indertijd heeft laten maken voor Eliza, 2 Kon. 4:10. Daar kon de gast worden geherbergd; vandaar het woord herberg in Luc. 2. Maar met een dorpskerk had het niets te maken.

En de Heere is gelegd in een voederkrib, omdat voor Hem anders in dat kleine logeervertrek geen plaats meer was.

Daarmee vervallen dus alle stichtelijke gedachten, zoo vaak gelanceerd naar aanleiding van Luc. 2:7: geen plaats voor Jezus in het publieke leven, enzovoort!

Of in het bedoelde huis de logeerkamer was in een grot, zooals de traditie heeft gemeend, en ook Dr van Katwijk althans mogelijk acht, waag ik niet te veronderstellen. De Evangelist geeft geen enkele aanduiding, die er op wijst. Matth. 2:11 wijst veel meer in andere richting. En de traditie te dezen opzichte heeft weinig waarde.

Tot zoover Dr Bouma.

Intusschen blijken de geleerden het nog niet eens. Ds de Bondt merkt op in „Leidsche Kerkbode“:

Men kan heel deze beschouwing van Dr van Katwijk waardeeren, zonder nog met zijn conclusie in te stemmen. Zoo vaak ik over Luc. 2 gepreek heb, heb ik dezelfde beschouwing naar voren gebracht. Ze is te vinden in James Neil Palestina en de Bijbel. Alleen maar.... de conclusie is een ietwat andere voor mij.

We moeten natuurlijk niet denken aan een Hollandschen stal. Maar dat geldt niet alleen voor het begrip „stal“. Dat geldt evenzeer voor „akker“, voor „eetgewoonten“ etc. etc.

Dat we dus eens informeerden, hoe zoo'n Palestijnsche stal er uitzag, is heel goed. Resultaat: deel van het huis. Maar dan toch deel, dat niet voor de menschen maar voor de dieren bestemd is. In het boek

van James Neil komen op de illustraties inderdaad de dieren voor.

Hoe noemen wij nu in 't Hollandsch een plaats, die niet bestemd is voor de menschen, maar voor de dieren?

Als Dr Bouma dan ook in het Haagsche Kerkblad de heele stalvoorstelling wil omtoveren in een logeerkameridee, dan heb ik daartegen bezwaren.

Even verder (over Lucas 2):

Ik lees daar, dat voor henlieden geen plaats was in de herberg (d.i. 't woonvertrek). Er was juist geen plaats meer in het opkamtje. Er waren blijkbaar al andere gasten voor het logeerkamtje en toen trokken Jozef en Maria naar dat lager gedeelte, dat eigenlijk alleen voor de dieren bestemd was.

Waarom zullen we dat niet stal noemen?

Ik ben er sterk voor om verouderde en niet meer te verantwoorden begrippen en ideeën op te ruimen, maar hardnekkig houd ik vast aan het Palestijnsche stalbegrip, omdat ik dat in Luc. 2 lees. Dit sluit in, dat ik met Dr Bouma een afkeer heb van al dat aandoenlijke, wat men er bij fantaseert.

Maria en Jozef.

Dr Bouma merkt nog op in hetzelfde artikel:

Jozef ging met Maria, zijn ondertrouwde vrouw. Waarom nam Jozef Maria mee?

Ook hier heeft de traditioneele opvatting haar antwoord reeds gereed: omdat ze beiden in Bethlehem moesten beschreven worden!

Dat schijnt Lucas ook te zeggen, als men het verhaal oppervlakkig leest: „En Jozef ging ook op, van Galilea uit de stad Nazareth, naar Judea tot de stad Davids, die Bethlehem genaamd wordt (omdat hij uit het huis en geslacht van David was) om beschreven te worden met Maria....“

Zeker, dat kan men zoo lezen: om beschreven te worden met Maria.

Maar alleen als men erg oppervlakkig leest, en zonder kennis van zaken. Waarom Jozef naar Bethlehem ging, staat er: omdat hij uit het huis en geslacht van David was. Van Maria staat dat er niet bij. Voor Maria gold dat dus niet!

Trouwens, Maria als wettelijk reeds getrouwde vrouw behoefde in het geheel niet persoonlijk te gaan naar haar eigen stad om daar te worden beschreven. De Romeinsche overheid vorderde het alleen van den man, het hoofd van het gezin.

Maria was wel uit het huis van David afkomstig, maar blijkbaar verder wet in graad dan Jozef, zoodat zij niet naar Bethlehem behoefde te gaan voor de beschrijving. Zij had rustig in Nazareth kunnen blijven.

Wat Lucas dus schrijft: „met Maria zijn ondertrouwde vrouw....“ moet dan ook niet worden verbonden met de woorden: „om beschreven te worden“, alsof Lucas bedoelde, dat Jozef en Maria beide in Bethlehem moesten worden beschreven; maar die woorden: „met Maria....“ moeten worden verbonden met de woorden: „en Jozef ging ook op....“ met Maria.... om (n.l. wat Jozef, alleen Jozef, betreft) te worden beschreven, omdat hij uit het huis en geslacht van David was.“

Maria ging niet mee, om daar te worden beschreven. Ze ging mee, zonder dat de Romeinsche overheid er haar toe dwong. Ze ging mee, omdat ze natuurlijk samen wilden wachten de geboorte van Maria's kind. En, Goddelijke aandrifving daarin, opdat vervuld zou worden de profetie van Micha, dat de Verlosser uit Bethlehem komen zou.

„Als zij daar waren“.

Ook dit citaat van Dr Bouma geven we nog door:

„En als ze daar waren, werden de dagen vervuld, dat zij baren zouden“.

De eenmaal gekte voorstelling wekt den indruk, dat het zoo ging: eindelijk komen Jozef en Maria in Bethlehem aan. Nergens plaats; alles propvol; maar gelukkig vinden ze nog onderdak, en.... in denzelfden nacht wordt daar, in den stal de Heiland der wereld geboren.

Ook deze gedachte is onjuist, alsof de geboorte in den nacht na de aankomst kwam. Het is onwaarschijnlijk te achten, dat, ware het zoo, Maria dan nog mee zou zijn gegaan; eventueel, dat ze zoolang zouden hebben getalmd met naar Bethlehem te reizen.

En het staat er ook niet! Zoo schrijft Lucas het niet! Niet: toen ze daar kwamen, maar: toen ze daar waren.

De reis is volbracht. Jozef en Maria komen daar aan, vermoedelijk bij familie of kennissen van Jozef, die uit Bethlehem voor misschien enkele maanden verhuisd was naar Nazareth, vgl. vs. 39. Misschien had Jozef daar nog onroerende goederen in Bethlehem.

De voor en door Jozef te verrichten formaliteiten in verband met de beschrijving zijn afgelopen. Maar dan gaan ze nog niet terstond weer op reis. Ze leven nog niet in den modernen tijd, die dergelijke kleinigheden met een dagretourtje af zou hebben gedaan.

Ze hebben nog den tijd, om allerlei bezoeken af te leggen; om oude kennis te vernieuwen of nieuwe handen aan te knopen. En: ze hebben besloten, daar de geboorte van Maria's kind af te wachten.

Zoo blijven ze daar in Bethlehem eenigen tijd; wat zal zeggen of het vele of weinige weken zijn geweest. En: gedurende hun verblijf aldaar, was de tijd vervuld. Dat staat er.

Ter overweging zij dit alles — deze drie bijzonderheden — aanbevolen.

Ter overweging.

Want zekerheid zullen we m.i. niet zoo gemakkelijk krijgen in dezen.

Dat is ook niet noodig.

Het gaat er alleen om, opvattingen weg te nemen, die evenmin „zekerheid“ hadden, en toch telkens weer op-aangevochten terugkeeren.

We citeer (man) inzal licht zijn b

Hier e opmerkin onwaarh een bos tussechen aanbiedin buitensta als er één wel eenig ruker in mijn opm

Even lat

Wann voorgang sarcasme dat een p critiek v eerder g aangetro harde wa opmerkin vraag, w zonden v bestraft

Nu ik toe ik uit een i terdammer

In de stra „de niet wolk Van sym af te ma

wordt me dat er oo is, door zouden r ernstige ontnem het rech

En Pr in „De l thans ov schrijft, zoek en voor een gezondig

„De Rot volgende c

In Am 343 god; later 5 aantal 1/3 der aldaar, c ratie va wereld“; Haar zie daalde i 160.319 dat der

In Ro loozen 2 Den Ha laatste t toegekeet hier voor is gewot terug lie

Hebbe veer kur in leden conclusi „dat de godsdien af geble cijfers n de Luth zindte“ Kerk is bevolkin trent de aantal le is om e

In hetze Gebrel worden brand“

L. Snel dezen a laat, we predikar schrever den des en dit g van den commun daartege Modern tucht“ d verontw kelijk, 3 over tw spreekt, in de k Het e de Onke ten, wie toename bij de l on-princ